

Pomník od Masaryka už snad hyenám odolá

PAVEL BEDNÁŘ

Nový Hrádek – Když ministr zahraničí Jan Masaryk, syn prvního československého prezidenta T. G. Masaryka, odhaloval v roce 1947 pomník obětem 2. světové války v části Dlouhé – Rzy u Nového Hrádku, přišly davy lidí. Až nečekaně obyvatel se dostavilo také v pondělí 28. října na odhalování obnoveného pomníku. Odhaloval se v historii už potřetí. Poničily ho totiž lidské hyeny, které z něho servali bronzové části.

Pomník nechal v roce 1947 postavit Jan Masaryk a věnoval ho obětem nacismu kraje podorlického. Stojí totiž v místech, kde byl 6. května 1945 Němci zastřelen místní občan Hugo Vogel, když se před nimi snažil uprchnout. Je štěstí, že Němci tehdy nepozabijeli více místních obyvatel, k čemuž málem došlo. Pomník odhalili pamětníci Vladimír Smola, který fotografoval první odhalení piety v roce 1947, a Lubomír Hejzlar, který byl svědkem toho, co se na konci války v místě stalo. Ten také Novému Hrádku za obnovu poděkoval.

Věrní pravým hodnotám národa

Památku požehnal novohrádecký farář František Hofman. Vyjádřil překvapení nad tím, kolik se na této akci sešlo lidí. Podle něj to svědčí o tom, že si jsou vědomi, že vyrůstají z nějaké minulosti a mají nějaké kořeny, což má památník také připomínat. Je to podle něj dobré si uvědomit zvláště v dnešní době, kdy lidé žijí jen přítomností a příliš se nezabývají tím, co bylo. Pomník má přitom lidem připomínat, co byl nacismus a válka, aby žili v pokoji, svornosti a řádu. „Ať zůstáváme věrní pravým hodnotám, které v národě byly a jsou,“ řekl farář.

Dojetí a slzy neskrývali pamětníci. Přijela totiž Marie Kovářová z Rovného, která je vnučkou na místě zastřelené-

ODHALENÍ památníku ve Rzech u Nového Hrádku se ujali Vladimír Smola (vlevo) a Lubomír Hejzlar (vpravo).

ZÁSTUP LIDÍ z blízkého i širšího okolí včetně chalupářů přihlížel odhalení a požehnáni obnovené památky.

ho muže. Tehdy na konci války jí bylo čtrnáct let. „Byli jsme tu, když památník odhaloval Jan Masaryk. Pak nechali místní odlít desky a zase se to ztratilo, tak snad už to vydrží,“ řekla. Na Jana Masaryka vzpomněla jako na báječného muže. „Na stráně tady byla tribuna a on na ni

mluvil. Byla tam i Alice Masaryková. Mě tehdy bylo 16 roků,“ dodala Marie Kovářová.

Mrzelo jí, když pomník vandalové poničili stejně jako jejího bratra Bohumila Tomáše z Dobřan. Oba k němu totiž příležitostně jezdí pokládat květiny. Bohumil To-

SETKÁNÍ pamětníků. Zleva Marie Kovářová, Lubomír Hejzlar a Bohumil Tomáš. Foto: 3x Deník/Pavel Bednář

máš sdělil, že tragédie tehdy rodinu hodně zasáhla. „Babička se utrápila, zemřela půl roku po dědečkovi, jak těžko to snášela. Bylo to smutné,“ vzpomněl Bohumil Tomáš. Prvně pomník podle něj poškodili esenbáci, kteří kovové části oloupali proto, že se jim nelíbilo jméno Masaryk.

„Šel jsem tehdy za jednou novinářkou, jestli by o tom napsala, ale ta ode mě utekla,“ dodal Bohumil Tomáš.

Oba sourozenci odhalování památníku zažili už potřetí a je podle nich úžasné, že se obnova povedla. Přejí si, aby už žádný vandal památku nepoškodil. „Snad už to bylo na-

posledy, snad už to vydrží, protože ti lidé, to je hrozné,“ utěšoval je starosta Nového Hrádku Zdeněk Drašnar.

Dobrodružné bylo vyhotovení ruky

Zdevastovaný památník byl první zrenovován v roce 1990 za přispění místních občanů. V roce 2010 však neznámý pachatel odcizil z pomníku všechny tři bronzové desky a zároveň poškodil pískovcový blok. V letošním roce jej městyš Nový Hrádek opravil. „Před třemi lety lidské hyeny pro trochu bronzu pomník zdevastovaly. Začali jsem na úřadu přemýšlet, jak toto pietní místo uvést opět do původního stavu. V tomto snažení jsme nebyli sami, několikrát nás navštívil rodák z nedalekého Zelinkova mlýna, pan Lubomír Hejzlar, a prosil nás o obnovu pomníku,“ uvedl při slavnosti Zdeněk Drašnar.

Městyš podal žádost o dotaci na obnovu pomníku, což dnes stojí několik desítek tisíc korun, už vloni v lednu. Letos na jaře obdržel kladné vyjádření. Akademický sochař Pavel Doskočil pomník uvedl do stavu, jak vypadal v roce 1947 včetně původních nepřesností. „Nápomocí mu byly unikátní fotografie, které při slavnostním odhalení v roce 1947 pořídil pan Vladimír Smola,“ vysvětlil Zdeněk Drašnar.

Nová písmena odlil a do pískovcových destiček vsadil kovolijec Jindřich Janeček z Merklovic u Vamberka. „Téměř dobrodružné bylo vyhotovení přísahající ruky s textem Věrní zůstaneme. Na Praze 1, kde je velké množství podobných pomníčků, bylo domluveno sejmутí odlitku, ale ukázalo se, že naše ruka je větší. Z toho důvodu musela být sochařem vymodelována ruka nová. Tentokrát není z bronzu, ale z kvalitního dobarveného akrylátu a doufáme, že tak bude ušetřena nájezdům zlodějů,“ vylicil starosta.

Masaryk požádal o vodu, nakonec si pochutnal na polévce

JAK VYPADALO první odhalení památníku obětem 2. světové války ve Rzech v Orlických horách za účasti Jana Masaryka (na tribuně) v roce 1937, zachycují historické fotografie. Foto: Vladimír Smola

Dlouhé – Rzy u Nového Hrádku – Pamětník Lubomír Hejzlar vzpomínal při odhalování obnoveného pomníku obětem 2. světové války v Dlouhém – Rzech v Orlických horách na to, jak tam po válce jezdil Jan Masaryk. Vedle pomníku se totiž nachází rekreační zařízení policie, dřívě státní.

Masaryk první spatřil, jak šel a nesl si v pravé ruce černý klobouk a v levé kapesník. Jeho bratr Zdeněk byl od začátku přesvědčen, že je to právě ministr zahraničí, viděl ho předtím v žurnále v kině. „Tak když šel zpět, tak jsme jako kluci tam běhali a očumovali, chtěli jsme ho vidět. Portrét je-

ho otce u nás visel celou válku a jeho jsme poslouchali každý týden celou válku z Londýna. Byl to syn Masaryka, ke kterému jsme byly vedeni, že to byl tatička národa. Tak jsem k němu vzhlíželi s velkou úctou,“ vysvětloval Lubomír Hejzlar.

Kleštičky si nebral ani u královny

Masaryk, když šel okolo jejich domu v sousedství, požádal jeho matku o vodu. Nakonec se u nich zastavil a přišel později ještě několikrát. Poté, co se napil vody, mu matka Lubomíra Hejzlara uvařila čaj. „Protože to byl člověk, který

byl u anglické královny, tak maminka hledala kleštičky na cukr, které se u nás nikdy nepoužívaly. Když je našla, vzala utěrku a přešlápla je, protože na nich byl zákal. Říká mu: tak si poslužte. A on jí říká: matko, doma a dokonce i u té královny jsem to vždy bral rukou, tak když dovolíte, tak to vezmu rukou,“ vzpomínal.

Divili se tomu, že se u nich ministr zdržel dlouho. „...pak mu matka nabídla polévku. Měli jsem bramboračku s houbami, ty jsou po usušení černé, tak to mamince bylo trapné, že to vypadalo jako nějaké krížíaly, a byl to pak ministr,“ líčil pamětník. Dodal, že Masaryk děkoval, že takovou

bramboračku dlouho nejedl. Slíbil, že na návštěvu ještě přijde a slib dodržel. Maminka proto nařídila, že na příště na bramboračku museli houby umlít, aby černé nevypadaly šeredně. „Když to pak jedl, tak říkal: matko, já cítím ty houby, ale kde jsou. Ona mu řekla, že se nám to zdálo nedůstojné. Ale on dělal, že mu to je líto,“ vyprávěl Lubomír Hejzlar.

Rozprávěl s nimi celé odpoledne

Masaryk rodinu navštívil celkem asi třikrát nebo čtyřikrát a vždy u nich vydržel sedět celé odpoledne. „Jediným slovem nedal najevo, že je člověk

prošlý světem, který měl nějaké postavení, který měl nějaké vzdělání. Zkrátka to byl tak upřímný člověk,“ řekl.

Masaryk se zajímal o vše, co se dělo v regionu během války, jaké bylo soužití s německým obyvatelstvem za války i před ní. „...později jsme pochopili, že jemu nešlo ani o kafe, ani o čaj, ani o polévku, ale o to, jak tady lidé žili, jaké bylo soužití s Němci, kolik lidí to tady odneslo, to vše ho zajímalo,“ dodal Lubomír Hejzlar.

Když se v roce 1947 odhaloval památník, byly u toho davy lidí. V jedné z kronik se dokonce psalo, že jich bylo až šest tisíc. Vladimír Smola, který tehdy událost fotografoval,

však odhaduje, že jich bylo okolo tisícovky.

„Když jsme Masaryka poslouchali celá léta z Londýna, tak jsem si říkal, že ho vidět musím. Když se to tady mělo odhalit, tak jsem si říkal, že to musím vyfotografovat. To se mi povedlo,“ vzpomínal Vladimír Smola. Vzpomněl si, že hodné lidí tehdy přišlo například ze Sněžného. „Na fotografiích jsou v sokolských krojích,“ dodal. O jeho snímky prý lidé pak měli velký zájem. „Udělal jsem jich, těžko říct už kolik. Vždycky jsem je musel dělat znovu. Jakmile nějaká návštěva přišla, tak mi to zbabala a zase jsem neměl nic,“ dodal. (bed)